

Botkyrka kommun

Rektorn vid Björkhaga skola grundskola

Beslut för grundskola, grundskola och fritidshem

---

efter tillsyn av Björkhaga skola grundskola
i Botkyrka kommun

Tillsyn i Björkhaga skola grundskola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Botkyrka kommun under Hösten 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Björkhaga skola grundskola besöktes av Skolinspektionen mellan den 13 - 14 november 2012.

Fakta om skolan

Björkhaga skola ligger i Tumba i Botkyrka kommun. Verksamheten består av förskoleklass, grundskola årskurs 1-9 och grundskola årskurs 7-9. På skolan finns en särskild undervisningsgrupp. Björkhagagruppen som är en kommun-gemensam verksamhet och består av åtta elever från årskurserna 7-9. Björkhagagruppen har ett nära samarbete med socialtjänsten i kommunen. Förberedelseklassen (FBK) är en grupp elever från årskurserna 7-9 som är nyanlända till Sverige och först och främst tränar det svenska språket. Båda grupperna läser alla ämnen även om vissa anpassningar görs. Skolan har även en musikprofil där elever från årskurserna 4-9 förutom den vanliga undervisningen erbjuds utvidgad musikundervisning. Därutöver finns på skolan grundskola för elever i årskurserna 7-9. Denna skolform ligger helt integrerat med skolans övriga elever i årskurserna 7-9.

Björkhaga skola leds av en rektor som till sitt stöd har två biträdande rektorer. De ena av de biträdande rektorerna har ansvar för förskoleklasserna och årskurs 1-3 och fritidsverksamheten. Den andra ansvarar för årskurserna 4-9.

Skolans personal är organiserad i sex arbetslag enligt följande;

förskoleklass och årskurserna 1-3,

fritidshemsverksamheten som samverkar med förskoleklass och årskurs 1-3,

årskurs 4-6,

årskurs 8, grundskolan och förberedelseklassen,

årskurs 7-9,

Björkhagagruppen.

Från och med höstterminen 2012 ökade antal elever på Björkhaga skola med cirka 25 procent då elever från Storstretens skola årskurs 7-9 flyttades till Björkhaga skola på grund av renovering. Vid tillfället för tillsynen har Björkhaga skola 630 elever. Av dessa går 44 elever i förskoleklassen, åtta i Björkhagagruppen och sju elever i grundskolan.

Enligt Skolverkets nationella statistik för år 2012 uppnådde 70 procent av Björkhaga skolas elever i årskurs 9 kunskapskraven i alla ämnen. Denna siffra har över tid varierat mellan 79 procent år 2009 och 91 procent 2008.

Det genomsnittliga meritvärdet för årskurs 9 är enligt den nationella statistiken för år 2012 200,8 meritvärdespoäng. Under den senaste fyraårsperioden har meritvärdet på Björkhaga skola varierat mellan 215,2 som lägst (år 2009) till 231,7 som högst (2011). Flickornas resultat år 2012 är 22,5 meritvärdespoäng lägre än pojkarnas.

Andelen elever som enligt den nationella statistiken är behöriga till ett yrkesprogram och till ett nationellt program i gymnasieskolan är 75 procent. Behörigheten till gymnasieskolan har tidigare år varit avsevärt högre. Enligt den nationella statistiken som redovisas i Skolverkets databas SIRIS för 2011/12 uppnår 60 procent av eleverna kunskapskraven i matematik. I svenska/svenska som andraspråk uppnår 70 procent av eleverna i årskurs 3 kunskapskraven.

I årskurs 6 uppnår 57 procent av eleverna kunskapskraven i matematik och i engelska uppnår 68 procent av eleverna kunskapskraven. I svenska finns inga nationella siffror att tillgå men skolans egen redovisning visar att 76 procent av eleverna uppnår kunskapskraven.

I årskurs 9 uppnår alla elever kunskapsproven i svenska och engelska och i matematik når 90 procent av eleverna kunskapskraven.

I en jämförelse mellan resultaten på de nationella ämnesproven och slutbetygen i årskurs 9 kan konstateras att i svenska och engelska får endast några få procent av eleverna ett lägre betyg än de resultat de uppnådde på proven. Ett högre betyg får 15 procent av eleverna i svenska 25 procent matematik, i engelska 8 procent. Samtliga resultat ligger i paritet med riket.

Några sammanställningar av kunskapsresultat från grundsärskolan kan skolan inte uppvisa.

Helhetsbedömning

Skolinspektionen får vid sitt tillsynsbesök se flera exempel på en verksamhet som fungerar väl och ger eleverna möjlighet att nå de nationella målen. Skolan har, för elever och lärare, ett gemensamt förhållningssätt och fungerande rutiner för att förhindra kränkande behandling och skapa trygghet. Elever i alla åldrar berättar att de är trygga med såväl kamrater som lärare på skolan, något som också Skolinspektionen kan se vid sitt besök. Eleverna framhåller speciellt hopslagningen med Storstretskolan som något positivt för Björkhagaskolan.

Eleverna säger också att de känner att lärarna har stor tillit till deras förmåga och överlag är mycket uppmuntrande.

Enligt elever kan dock studieron bli bättre i vissa elevgrupper och särskilt hos vissa lärare, något som också Skolinspektionens enkäter för elever i årskurs 9 bekräftar. Skolans lärare visar flera exempel på samverkan, dels lärare emellan, dels ämnen emellan, där undervisningen samordnas så att eleverna ges möjlighet att uppfatta större kunskapsområden som en helhet. Även skolans arbete med särskilt stöd bör framhållas. Skolan har tydliga och förankrade rutiner för att identifiera elever med behov av särskilt stöd samt att ge eleverna detta stöd. Skolans elevhälsa med specialpedagoger, speciallärare, kurator, skolsköterska samt studie och yrkesvägledare är väl samordnad och arbetar på ett tydligt sätt för att stödja lärarna i deras arbete med att ge eleverna den hjälp de behöver för att uppnå de nationella kraven. Skolans systematiska kvalitetsarbete är nedtecknat i ett så kallat årsflöde (resultat av värdegrundsarbetet och kunskapsresultat med mera). Årsflödet följs upp månadsvis av skolledningen samt halvårsvis tillsammans med elevråd och skolråd. Analyser genomförs och dokumenteras. Skolans arbetslag arbetar sedan kontinuerligt under året med förbättringar utifrån dessa analyser.

Det finns dock flera brister på skolan. Elevernas kunskapsresultat uppvisar en nedåtgående trend efter en räkka av år med relativt goda resultat. En stor satsning på pojkarna har gett ett gott resultat som kan skönjas i pojkarnas förbättrade meritvärde. Flickornas resultat uppvisar dock inte samma positiva trend. Grundsärskolan inte uppvisa några sammanställningar av kunskapsresultaten över elevernas kunskapsutveckling.

Utöver detta måste skolan också se över sitt arbete med att klargöra målen för utbildningen för sina elever och på ett tydligare sätt informera eleverna om grunderna för betygssättning. Enligt eleverna ges sällan möjlighet till inflytande och påverkan på undervisningen och då är det, enligt eleverna, svårt att påverka lärarnas arbetssätt. Skolan måste i en högre grad utmana och ge ledning och stimulans till de elever som lätt når kunskapskraven för att de ska nå längre i sin kunskapsutveckling och även i fortsättningen tycker det är roligt att gå i skolan. Även elevernas inflytande över sitt eget lärande behöver förbättras. Skolan måste se till att skolan får ett fungerande skolbibliotek. Slutligen behöver skolan säkerställa att flera lärare på skolan har utbildning i de ämnen och årskurser de undervisar i. Nu finns det flera lärare på skolan som undervisar i ämnen som de inte har behörighet för. Något som kan lösas genom olika former av omorganisation eller kompetensutveckling av lärare. Sammantaget har skolan många goda sidor men också flera brister. I intervjuer framkommer hos såväl elever, lärare som rektor att variationen hur väl man arbetar och utvecklar skolans verksamhet med utgångspunkt i läroplanens intentioner varierar mellan skolans olika lärare. Alla elever på skolan har rätt till en ändamålsenlig

utbildning såsom skollag och läroplan föreskriver. Detta får inte vara lärarberoende och måste ses över.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Botkyrka kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 14 mars 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Se till att lärarna anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenhet och tänkande
- Se till att lärarna ger eleverna som lätt når kunskapskraven som minst ska uppnås ledning och stimulans för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Motivering

Enligt skollagen ska det i utbildningen tas hänsyn till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Elever i skolans äldre årskurser uppger i samtal och intervjuer att undervisningen på vissa lektioner inte varierar i någon omfattning. Det är lika för alla vilket medför att vissa elever får svårigheter att hänga med. Enligt eleverna ges sällan möjlighet till inflytande och påverkan på undervisningen och då är det, enligt eleverna, svårt att påverka lärarnas arbetssätt. En elev uttrycker att för vissa lärare är det eleverna som anpassar sig efter läraren, inte läraren som anpassar sig eller sin undervisning efter eleverna. De yngre eleverna är mer nöjda och tycker att lärarna anpassar sin undervisning efter elevernas olika förutsättningar. Lärarna berättar att de anpassar undervisningen med hjälp av tekniska hjälpmedel, uppgifter med olika svårighetsgrad och i samverkan med fritidshemmet. Lärarna medger att det finns utrymme att anpassa undervisningen i en högre utsträckning. Rektorn är medveten om att detta är ett utvecklingsområde på skolan, då det kan variera mellan lärarna hur väl de anpassar undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Vid Skolinspektionens

lektionsbesök på skolan bekräftas denna bild. På flera av lektionerna arbetade eleverna med likartade uppgifter, oftast på samma sida och det var svårt att se någon anpassning för elever med särskilda behov eller för de elever som lätt når kunskapskraven.

Enligt skollagen ska elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Lärarna uppger att de stimulerar de elever som lätt når kunskapskraven genom olika slags hjälpmedel och olika former av individanpassning. Här bidrar också skolans specialpedagoger med råd. Hur detta arbete fungerar dagligen har dock lärarna svårt att uttrycka. Elevhälsan uppger att lärarnas uppgift i första hand är att ge eleverna det stöd de behöver för att nå kunskapskraven och att så mycket tid medges inte till något annat.

De elever Skolinspektionen pratade med framhöll dock att lärarna i mycket låg omfattning anpassar undervisningen och stimulerar elever som vill kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Lärarnas fokus är enligt de intervjuade eleverna istället i första hand att stötta de elever som har svårt att nå kunskapskraven. Även här är de yngre eleverna mer nöjda och berättar att alla elever ges möjlighet att arbeta på olika vis. Både om man är duktig eller behöver mycket hjälp. Elevernas bild bekräftas av rektorn som vid intervjun uppger att det kan vara lärarberoende om elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling får konkreta utmaningar. Även den enkät som Skolinspektionen under våren 2012 skickat ut till eleverna i årskurs 5 bekräftar detta.

Sammanfattningsvis visar tillsynen att det finns brister inom området Undervisningen och lärande. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs vidta åtgärder för att komma tillrätta med dessa brister.

Sammanfattningsvis visar tillsynen att det finns brister inom området Undervisningen och lärande. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs vidta åtgärder för att komma tillrätta med dessa brister.

Författning

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 § skollagen

Lgr 11, avsnitt 1, Rättigheter och skyldigheter och en Likvärdig utbildning, avsnitt 2.2 Kunskaper

Grundläggande värden och inflytande

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Grundläggande värden och inflytande.

- Se till att eleverna ges ett aktivt inflytande över utbildningen

Motivering

I skollagen och i läroplanerna regleras elevernas rätt till inflytande. Enligt skollagen ska elever ges inflytande över utbildningen. Utformningen av inflytandet ska anges i samband med planeringen av verksamheten och anpassas efter elevernas ålder och mognad. I läroplanerna anges bland annat att lärarna ska svara för att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll.

Av samtal och intervjuer med skolans äldre elever framgår att elevernas inflytande över utbildningen varierar mellan bra och mycket begränsat. Variationen beror enligt eleverna främst på att olika lärare har olika syn på utformningen av elevinflytandet. Flertalet intervjuade elever i de yngre årskurserna uppger dock att de har betydande inflytande på utbildningens innehåll och utformning.

Lärarna säger att elevinflytandet kan variera på skolan beroende på hur viktig den enskilda läraren tycker att det är. Enstaka lärare ger inflytande till eleverna genom att diskutera ämnet med dem och låta dem ge förslag på aktiviteter. Eleverna är också i många fall delaktiga i att besluta om olika redovisningsformer efter arbeten. Som exempel på detta nämner elever och lärare att elever har möjlighet att redovisa genom en dans eller genom att göra en film. Rektorn uppger att hon känner till att det varierar mellan lärarna på skolan hur väl de ger eleverna ett inflytande över utbildningen.

Skolinspektionen konstaterar att det finns brister i elevernas möjlighet till inflytande vid Björkhaga skola. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

1 kap. 10 §, 4 kap. 9 § och 14§ första stycket skollagen

Lgr 11 avsnitt 2.3 och 2.8

Trygghet och studiero

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Se till att disciplinära åtgärder dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.
- Se till att skolan skapar rutiner för att rapportera signaler om kränkande behandling till huvudmannen.
- Se till att det för varje verksamhet finns en plan mot kränkande behandling som följer författningarnas krav.

Motivering

Om en lärare vidtar omedelbara eller tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma tillrätta med en elevs ordningsstörande beteende ska, enligt skollagen, detta dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

På skolan inträffar det, om än sällan, att elever utvisas från undervisningslokalen på grund av att de stör studieron för sina kamrater. Detta kan vara under en begränsad tid men också resten av lektionen. Enligt lärarna dokumenteras dessa händelser inte. Rektorn uppger att skolan saknar rutiner för dokumentation av disciplinära åtgärder.

Enligt skollagen ska skolan ha rutiner för hur signaler om kränkande behandling rapporteras till huvudmannen.

Enligt rektorn finns inga sådana rutiner på Björkhaga skola.

Enligt skollagen ska det varje år, för varje skolenhet upprättas en plan mot kränkande behandling. Planen ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. Om skolan väljer att göra en gemensam plan för alla representerade verksamheter på skolan är det viktigt att varje verksamhet synliggörs och att de åtgärder och redogörelser som anges är anpassade utifrån varje verksamhets specifika behov och förutsättningar.

Björkhagaskolan har en plan som kallas "Likabehandlingsplan och Trygghetsplan läsåret 2011-12". Planen gäller för såväl förskoleklass, grundskola, grundskola, Björkhagagruppen och fritidshemmet. Planen innehåller en översikt

av de åtgärder som enligt kartläggningen på skolan behövs. Planen beskriver också hur och när dessa åtgärder ska genomföras. Planen är i övrigt allmänt hållen och skolans olika verksamheter, som fritidshem och grundsärskola, synliggörs inte.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister kring dokumentation av disciplinära åtgärder och inrapportering av kränkande behandling till huvudmannen. Planen mot kränkande behandling behöver också synliggöra åtgärder specifikt för varje verksamhet i skolan. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

5 kap. 24 §, 6 kap. 8 § och 10 § första stycket skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att rektorn fattar beslut om anpassad studiegång för elever.
- Se till att beslut fattas om åtgärdsprogram och att åtgärdsprogrammen anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas

Motivering

Om det finns särskilda skäl, får enligt skollagen ett beslut fattas som kan innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och kunskapskrav som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång).

På Björkhaga skola finns en särskild undervisningsgrupp. Björkhagagruppen är en kommungemensam särskild undervisningsgrupp för elever med psykosocial problematik. Björkhagagruppen har ett upparbetat samarbete med socialtjänsten och har också personal som arbetar i gruppen. Rektorn på Björkhagas skolan är rektor för dessa elever då de placeras i gruppen. De elever som får sin undervisning i den särskilda undervisningsgruppen Björkhagagruppen har enligt rektorn en viss anpassning av sin undervisning. Det finns också elever som befinner sig på skolan men inte alltid deltar i undervisningen. Även för dessa elever sker en anpassning av ämnen.

Skollagen uttrycker att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

På skolan har de allra flesta elever som har behov av särskilt stöd åtgärdsprogram. Dock saknas åtgärdsprogram för de elever som inte fullt ut fullgör sin skolgång och därmed riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Detta handlar om ett fåtal elever som finns på skolan men inte alltid deltar i undervisningen men också för elever som av olika skäl inte alls deltar i undervisningen. Skolan har ett upparbetat samarbete med socialtjänsten och bedriver ett arbete för att få dessa elever att fullgöra sin skolgång.

Skolan upprättar tydliga åtgärdsprogram. Av åtgärdsprogrammen framgår när åtgärdsprogrammen ska följas upp dock inte hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Skolinspektionen konstaterar sammanfattningsvis att det finns brister i skolans arbete med särskilt stöd. Det saknas också beslut om anpassad studiegång. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

3 kap. 9 § och 12 § skollagen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Se till att en skriftlig bedömning av elevernas kunskapsutveckling ges i grundskolan när ett icke godkänt betyg sätts.
- Se till att eleverna informeras om grunderna för betygssättning.
- Se till att de skriftliga omdömena i de individuella utvecklingsplanerna avser elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven.

Motivering

Enligt skollagen ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet ges i de fall ett icke godkänt betyg sätts i ett avslutat ämne. Av bedömningen får också de stödåtgärder som har vidtagits framgå. Bedömningen ska undertecknas av läraren.

I de skriftliga bedömningarna som Skolinspektionen tagit del av kan Skolinspektionen bland annat utläsa att vissa elever "inte uppnår något mål". Här vill Skolinspektionen påpeka att elever i allmänhet efter några år i skolan alltid tillägnar sig ett visst mått av kunskaper och att det är dessa som ska uttryckas i de skriftliga bedömningarna.

Enligt skollagen ska eleverna och deras vårdnadshavare informeras om grunderna för betygssättning och på begäran upplysa elever och deras vårdnadshavare om skälen för ett betyg.

Elever uttrycker i både samtal och intervjuer att de inte alltid på ett klart och tydligt sätt får förklarat för sig hur lärarna bedömer dem och vad som gäller då deras betyg sätts. Lärare kan till exempel enligt eleverna säga att "du ligger bra till i ämnet" istället för att relatera elevernas kunskapsutveckling till kursplanen. De äldre eleverna på skolan säger också att lärarna inte alltid är tydliga med vad eleverna behöver utveckla för att kunna nå nästa nivå. Särskilt svårt tycker de äldre eleverna att detta är för deras föräldrar då de, enligt eleverna, inte är så insatta i skolans verksamhet. Lärarna på skolan uppger vid intervju att de i flera olika sammanhang försöker delge eleverna kunskapskraven för utbildningen. I samtal med sina elever upptäcker dock lärarna ibland att eleverna inte vet eller förstår kunskapskraven lärarna beskriver för dem. Lärare har analyserat detta problem och ämnar för framtiden att oftare ge eleverna delmål som, enligt lärarna, kan vara lättare att ta till sig. Rektorn ser också detta som ett av skolans förbättringsområden och anser att skolan måste ytterligare anstränga sig för att uppnå en tydlighet då eleverna och deras föräldrar informeras om grunderna för betygssättning.

Enligt skollagen ska det i de individuella utvecklingsplanerna framgå elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven. I den framåtsyftande delen ska skolan sammanfattande ange skolans insatser och vilka kunskaper och förmågor eleven ska utveckla.

Skolinspektionen har tagit del av ett urval av elevernas individuella utvecklingsplaner. Flera av dem är inte utformade så att eleven och vårdnadshavaren får en tydlig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella målen. Kopplingen till kunskapskraven är inte heller alltid tydlig. Exempel på uttryck från de skriftliga omdömena kan vara; "ta fram klockkort", "göra stencil", "träna" och "se till att redovisningen i engelska blir av". Den framåtsyftande delen som ska sammanfatta vilka kunskaper och förmågor eleven ska utveckla saknas helt i vissa av planerna.

Sammantaget framgår av utredningen att skolan behöver förbättra elevernas individuella utvecklingsplaner. Skolan måste också bli bättre på att informera eleverna och elevernas vårdnadshavare om grunderna för betygssättning. Slutligen behöver skolan även förbättra sitt arbete med den skriftliga bedömning som ges i de fall ett icke godkänt betyg ges i ett avslutat ämne. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen

Författning

10 kap. 22 §, 3 kap. 15 och 17 §, 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 § skollagen,

Personalkompetens**Bedömning**

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- Se till att de lärare som används har utbildning för den undervisning de ska bedriva.

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmännen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva. För lärare som har anställts före den 1 juli 2011 gäller 1985 års skollag samt lag om införande av skollagen. Enligt 1985 års skollag är huvudmannen skyldig att använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

I Björkhaga skola finns lärare som är tillsvidareanställda och som undervisar i ämnen och årskurser där de saknar utbildning. Detta gäller för lärare anställda såväl före som efter den 1 juli 2011. Enligt skolans egen sammanställning undervisar 32 lärare i 17 ämnen de saknar behörighet i, till exempel matematik och svenska.

Skolinspektionen konstaterar att alla elever vid Björkhaga skola inte har tillgång till lärare som har utbildning avsedd för den undervisning de ska bedriva. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 13-14, 17-19 §§ skollagen, 33 § lag om införandet av skollagen

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro**Bedömning**

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att urval och antagning till skolan görs enligt författningarna.

Motivering

Enligt skolförordningen får en huvudman som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd från och med årskurs 7 använda färdighetsprov som villkor för antagning till en viss skolenhet eller elevgrupp. Statens Skolinspektion får efter ansökan be-

sluta att en huvudman får använda färdighetsprov från och med årskurs 4 om det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning.

På Björkhaga skola finns sedan år 1984 musikklasser. Inför ett mottagande till musikklasserna i årskurs 4 genomförs olika färdighetsprov för eleverna. Rektorn uppger vid intervju att skolan detta år ansökt om tillstånd för att få fortsätta med sitt antagningsförfarande från och med årskurs 4. Ett sådan ansökan har inkommit till Skolinspektionens tillståndsenhet den 25 september 2012 (dnr 66-2012:4313) men är ännu inte beslutats. Detta innebär att Björkhaga skola vid tillsynsbesöket inte har något tillstånd för att använda färdighetsprov för elever från årskurs 4.

Skolinspektionen konstaterar att Björkhaga skola, vid tillsynstillfället, använder färdighetsprov på ett sätt som inte motsvarar författningarnas krav. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

9 kap. 25-26 §§ skolförordningen

Omfattning och resurstillgång

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Omfattning och resurstillgång.

- Se till att eleverna har tillgång till skolbibliotek som används i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande.

Motivering

Enligt skollagen ska eleverna ha tillgång till skolbibliotek. Skolbiblioteket ska enligt förarbetena ingå i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja elevernas lärande. I läroplanen framhålls biblioteket som en del av skolans arbetsmiljö med syfte att eleverna själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.

Björkhaga skola har lokaler för att inrymma ett skolbibliotek. I detta rum finns några bokhyllor och det är staplat flera kartonger fyllda med böcker från Storvretskolan. Enligt lärare och elever har detta bibliotek varit under uppbyggnad i flera år och biblioteket har sällan använts för sitt ändamål i undervisningen.

Skolinspektionen konstaterar vid tillsynstillfället att eleverna vid Björkhaga skola inte har tillgång till ett skolbibliotek. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och Botkyrka kommun föreläggs avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 36 § skollagen

Avstående från ingripande

Vid tillsynen har konstaterats brister för vilka Skolinspektionen avstår från ingripande i enlighet med 26 kap. 12 § skollagen (2010:800).

Ledningsstruktur och organisering av utbildningen

Bedömning

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brister inom bedömningsområdet Ledningsstruktur och organisering av utbildningen.

- Se till att rektor fattar de beslut som följer av författningarna

Motivering

Enligt skollagen ska en elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan delta i den verksamhet som anordnas. Vidare framgår det att en elev får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår. Rektorn beslutar om befrielse. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Vid tillsynsbesöket på Björkhaga skola observerade Skolinspektionen att vissa av de äldre eleverna lämnade sin lektion för att gå ifrån och förrätta bön. Denna bönestund hade vid tillfället en omfattning av cirka 20 minuter. Då Skolinspektionen framförde sina observationer till rektorn förklarade rektorn att hon inte kände till situationen och att hon inte hade fattat några beslut om befrielse från skyldighet att delta i inslag i undervisningen för att förrätta bön.

Eleverna ska som huvudregel följa det schema och det upplägg som rektor beslutar om. Ett beslut om befrielse från skyldighet att delta i undervisningen får avse endast enstaka tillfällen under ett läsår. Av förarbeten framgår att bestämelsen ska tillämpas med återhållsamhet. Då eleverna förrättar bön varje dag vill Skolinspektionen framhålla att detta inte kan ses som enstaka tillfällen per läsår och bör därför lösas på annat sätt i dialog mellan rektor, eleven och vårdnadshavaren.

Rektorn har efter tillsynsbesöket inkommit till Skolinspektionen med information om de åtgärder rektorn vidtog omedelbart efter tillsynsbesöket. Rektorn har bland annat informerat lärare att eleverna inte får gå ifrån pågående lektion utan att hon har beslutat om det. Rektorn har även informerat eleverna och deras vårdnadshavare att de ska ta kontakt med skolledningen för en dialog om elevernas möjlighet att förrätta bön under skoltid.

Då företeelsen endast har skett i ringa omfattning, gällt ett fåtal elever samt att rektorn efter tillsynen omedelbart vidtog åtgärder för att säkerställa att författningarna följs vad gäller befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen avstår Skolinspektionen från ingripande i denna del.

Författning

7 kap. 17 § första stycket, 19 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit undervisningsråd Tommy Bucht.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Rydin
Enhetschef

Kristine Brosjö
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).